

BYGGNADS
VÅRDS
FÖRENINGEN

2026-03-24

Till Mark- och miljööverdomstolen
E-post: svea.avd6@dom.se

Kopia:
Riksantikvarieämbetet: registrator@raa.se
norrbottnens.museum@norrbottnen.se

Mål P 16597-25. Föreläggande

Angående startbesked för rivningsåtgärd avseende gruvlave på fastigheten Tuolluvaara 1:22 i Kiruna kommun.

Svenska byggnadsvårdsföreningen, SBF, har av Mark- och miljööverdomstolen förelagts att avge yttrande över överklagande i rubricerade ärende av LKAB. SBF uppmanas att ange skäl om föreningen motsätter sig överklagandet och eventuella bevis för detta. SBF anför följande.

Skäl för att vägra rivning

LKAB hävdar att det kulturhistoriska intresset inte kan utgöra skäl för att avstå från att meddela startbesked. Bolaget anger att behovet av mark för ytterligare samhällsutveckling är brådskande och att det huvudsakliga skälet till rivningen är att bolaget avser att möjliggöra området för bebyggelse. Enligt LKAB:s mening måste, även med beaktande av lavens kulturhistoriska värde, andra samhällsintressen anses vara av större betydelse.

SBF:s kommentar

SBF har i sitt överklagande till mark- och miljödomstolen, MMD, utförligt redovisat det höga kulturhistoriska intresset av tornen/gruvlavarna och hänvisat till yttrande från Norrbottens museum. Tornen utgör viktiga landmärken i den enda kulturmiljön bevarad in situ i nya Kiruna centrum. Miljön är därför särskilt viktig för att skapa historisk läsbarhet och därmed förankring på platsen och är ett viktigt uttryck för riksintresset. Miljön som helhet har länge varit en del av planeringen av det Nya Kiruna; den nya stadsparken har lokaliserats med avsikten att tornen ska ligga i fokus i fonden. Som SBF också anför i sitt överklagande skulle en rivning medföra påtaglig skada på riksintresset för Kiruna-Kirunavaara [BD 33].

En rivning av gruvlaven skulle således medföra stor skada på kulturhistoriska värden och stå i motsats till ambitionen i planeringen att bevara och lyfta fram ett viktigt landmärke för platsens historia. Inte minst mot bakgrund av att det handlar om den enda kulturmiljön bevarad in situ i den i övrigt flyttade staden måste det allmänna kulturmiljöintresset anses överväga exploateringsintresset.

Klagorätten

LKAB hävdar att SBF:s klagorätt vad avser förbudet mot förvanskning ska avvisas eftersom prövningen inte kan ges en sådan omfattning i ett ärende om startbesked.

SBF:s kommentar

SBF hänvisar liksom i yttrandet till mark- och miljödomstolen till beslut i Högsta domstolen den 17 november 2023 där det anges att ”Det finns ingen tydlig avgränsning när det gäller de beslut som omfattas av klagorätten och den är inte begränsad till lagstiftning som enligt sin rubrik behandlar miljöfrågor. Det avgörande är i stället om den bestämmelse som är aktuell på något sätt är relaterad till miljön”.

Definition av bebyggelseområde och begreppet förvanskning

LKAB ifrågasätter MMD:s bedömning att de två gruvlavarna och mindre byggnader i närheten utgör ett bebyggelseområde i lagens mening och menar därför att förvanskningförbudet enligt plan- och bygglagen, PBL, 8 kap 13 § inte skulle vara tillämpligt. LKAB påtalar att borttagande av en byggnad inte kan rubriceras som förvanskning i lagens mening.

SBF:s kommentar

I bilagan från Boverket (dnr 371/2026) utreds frågan om bebyggelseområde med avseende på om prövning enligt PBL 8 kap 13 § och 2 kap 6 § är tillämplig. Boverket hänvisar till förarbetena till PBL och slår fast att de två gruvlavarna med intilliggande byggnader får anses utgöra ett bebyggelseområde i lagens mening, vilket innebär att de nämnda lagparagraferna är tillämpliga. Som SBF anfört handlar det dessutom i detta fall om ett särskilt utpekade område av stor betydelse för stadsbilden. Att riva gruvlaven skulle därför medföra en kraftig förvanskning av stadsbilden och att områdets särskilda värden skadas. Rivningen skulle bryta mot en viktig intention i stadsplaneringen. SBF vidhåller således sin bedömning i överklagandet att en rivning av gruvlaven måste bedömas utifrån och strider mot de allmänna hänsynsbestämmelserna PBL 2 kap 6 § och 8 kap 13 §.

Innehållet i meddelandet för startbesked

LKAB hävdar att kommunens granskning inför startbesked ska avse genomförandet av åtgärden, inte en granskning av om åtgärden ska få vidtas.

SBF:s kommentar

Genom startbeskedet ska byggnadsnämnden, BN, enligt PBL 10 kap 23 § (PBL 2010:900) godkänna att en åtgärd som avses i 3 § 1 får påbörjas, om ”åtgärden kan antas komma att uppfylla de krav som gäller enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen”.

Frågan om hur långt BN:s ansvar sträcker sig vid meddelande av startbesked har ännu inte prövats i rättspraxis (*Annika Gustafsson: Bygglovsboken 2026*). Å andra sidan är formuleringen i lagen vid vad gäller byggnadsnämndens ansvar – ”de krav som gäller enligt denna lag”. Med en snäv tolkning av BN:s ansvar skulle många kulturhistoriskt värdefulla byggnader och anläggningar utanför detaljplan falla utanför BN:s möjligheter att värna vårt kulturarv i motsats till vad som krävs enligt lagstiftningen. I detta ärende är det särskilt tydligt vilken skada som skulle uppstå om BN inte skulle ha möjlighet att tillämpa skyddsparagrafer enligt lagen. Av dessa skäl är det angeläget att BN:s granskning sker utifrån PBL 8 kap 13 § och 2 kap 6 § samt med hänsyn till risk för påtaglig skada på riksintresset.

Yrkande

Avslutningsvis hänvisas till kulturmiljölagens portalparagraf: ” Ansvar för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas”. SBF hänvisar i övrigt till överklagande daterat 2024-11-28 och yttrande över LKAB:s skrivelse daterat 2025-05-28. SBF vidhåller sitt yrkande att länsstyrelsens beslut 2024-11-12 att undanröja miljö- och byggnadsnämndens beslut att vägra startbesked upphävs.

För Svenska byggnadsvårdsföreningen dag som ovan

Ulrika Lindh *Stephan Fickler*

Jennie Sjöholm

Kristina Berglund

Ulrika Lindh
Styrelseordförande

Stephan Fickler
Verksamhetsledare

Jennie Sjöholm
Styrelseledamot

Kristina Berglund
Adj. styrelseledamot

Svenska byggnadsvårdsföreningen är en oberoende, ideell miljöorganisation med cirka 6000 medlemmar som grundades i samband med det av Europarådet utlysta byggnadsvårdsåret 1975. Föreningens ändamål är att sprida och förmedla kunskap om byggnadsvård, byggnadskultur och hållbart byggande, att slå vakt om vårt byggda och gröna kulturarv som resurs i samhällsutvecklingen samt att främja god kvalitet i nutida stadsplanering.